

Stratégia popularizácie vedy a techniky v spoločnosti

1. ÚVOD

Úlohou vedomostnej spoločnosti je aj zvyšovanie spoločenského postavenia a uznania vedy a techniky v spoločnosti, ako súčasť dlhodobého plánu rozvoja Slovenskej republiky. Dosiahnutie tohto cieľa si vyžaduje budovanie hodnotového systému spoločnosti v rannom štádiu výchovy a vzdelávania. Výskum a vývoj musia byť užívateľsky prístupnejšie. Z výskumných pracovísk treba urobiť otvorené inštitúcie hľadajúce adekvátne prepojenie s podnikateľskou sférou. Toto prepojenie potom prináša ďalšie znalosti a inovácie s dopadom na celú spoločnosť, čo možno využiť v rámci popularizácie vedy a techniky v spoločnosti.

Ani začiatkom 21. storočia značná časť verejnosti nerozumie svetu vedy a techniky a na druhej strane mnohí pracovníci výskumu a vývoja a aj inštitúcie výskumu a vývoja si neuvedomujú potrebu komunikácie s verejnosťou. Pracovníci výskumu a vývoja v trhovej spoločnosti svojou prácou čoraz viac plnia komerčné úlohy a objednávky, ktoré nie sú odtrhnuté od reality a ich realizáciou posúvajú dopredu vývoj celej spoločnosti. Vo vedecko-výskumnej komunite sa vytvára taký obrovský potenciál poznatkov, že spoločnosť by s ním mala byť postupne čoraz viac a cielene oboznamovaná. V tomto smere je dôležité nájsť primeranú formu popularizácie práce výskumníkov, ako aj výsledkov ich práce, vzájomný spôsob komunikácie medzi výskumníkmi a verejnosťou, zrozumiteľný jazyk a všeobecne vo verejnosti prebudiť potrebu informácií o dianí v oblasti vedy a techniky. A to s cieľom spätne rozvinúť široký záujem spoločnosti o vedecké dianie a pokrok, záujem o výkon povolania vo výskume a vývoji a následne získať konsenzus v otázke morálnej či materiálnej pomoci štátu, ako aj súkromných spoločností v oblasti riešenia úloh výskumu a vývoja.

Z uvedeného je potrebné sa zamyslieť nad nasledujúcimi tromi základnými otázkami:

Prvá, či sa pri celospoločensky závažných politických a hospodárskych rozhodovaniach v širšej rovine vyžadujú a zvažujú odporúčania osobností odborníkov výskumu a vývoja a výskumných pracovísk.

Druhá, či v osobnom živote verejnosť pociťuje premietnutie výsledkov výskumu a vývoja a to v jednotlivých odboroch vedy a techniky, napr. lekárske, biologické a chemické, do každodenného života.

Tretia - či sa štátne organizácie výskumu a vývoja, vysoké školy, podnikateľské subjekty a akademická obec svojimi stanoviskami dostatočne prezentujú, dokážu verejnosť presvedčiť o potrebe a užitočnosti realizácie svojich zámerov v súčinnosti s vynaloženými

finančnými nákladmi. Prieskumy verejnej mienky, ktoré sa uskutočnili z iniciatívy Európskej komisie, dokazujú, že nateraz tomu celkom tak nie je. Pritom aj toto je veľký priestor na prezentáciu vedy a techniky a zabezpečenie jej čoraz dôstojnejšej pozície vo verejnom živote.

Z tohto dôvodu a so zámerom vybudovať vzťah medzi vedou a technikou a spoločnosťou je **úlohou Ministerstva školstva SR navrhnuť systém popularizácie vedy a techniky v spoločnosti**, ktorý zlepší výmenu informácií medzi komunitou výskumu a vývoja a ostatnou časťou spoločnosti. Jeho neoddeliteľnou súčasťou je povzbudzovať záujem mládeže o vedu a techniku už na úrovni základných a stredných škôl, výrazne posilňovať aktivity zamerané na popularizáciu a prezentáciu výsledkov výskumu a vývoja a na prenos znalostí v oblasti výskumu do verejného života.

Popularizácia vedeckého bádania a výsledkov vedy a techniky, ako aj zverejňovanie ich výstupov ako využiteľného zdroja rozvoja, to sú pridané hodnoty pre obidve strany komunikácie. Uplatňovanie hlavnej myšlienky stratégie popularizácie môže pomôcť hlavne pre:

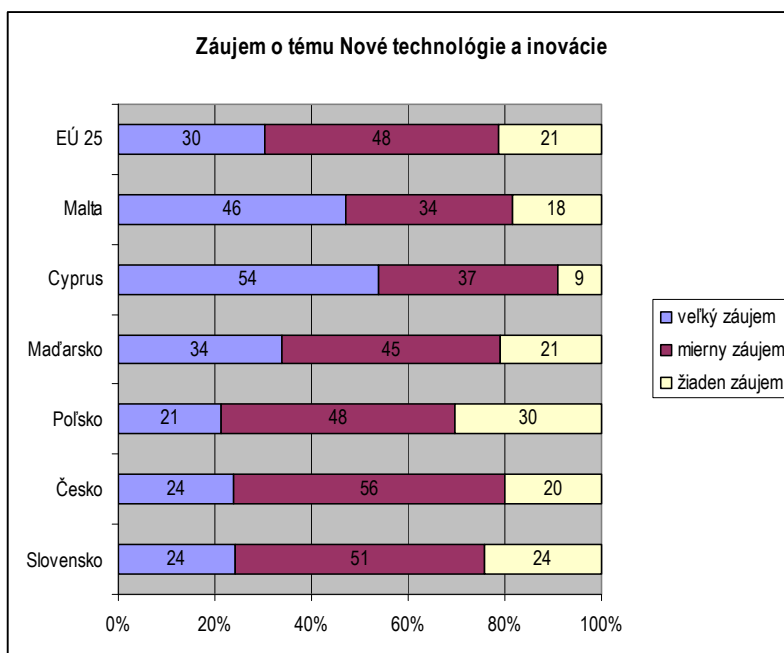
- zvýšenie pozornosti vlády SR, ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy^{1[1]}, Úradov samosprávnych krajov ako aj predstaviteľov regiónov a ďalších predstaviteľov verejnej a súkromnej sféry na význam prínosov vedy a techniky pre všeobecný rozvoj spoločnosti;
- vyvolanie záujmu nových partnerov a zvýšenie pozornosti celej verejnosti o vedu a techniku prostredníctvom výstupov v médiách, resp. v knižných publikáciách popularizačného charakteru;
- motivovanie mladých ľudí k štúdiu málo atraktívnych študijných programov technických a prírodovedných disciplín;
- povzbudenie talentovaných študentov a mladých výskumníkov, aby pracovali vo vedecko-výskumných inštitúciách a výskumných zložkách podnikov;
- posilňovanie spoločenského postavenia pracovníkov výskumu a vývoja a aj doktorandov;
- vytváranie priestoru na prezentovanie výsledkov výskumu a vývoja a požiadaviek spoločnosti na výskum a vývoj, zvlášť na trhu výrobkov alebo služieb
- budovanie spolupatričnosti medzi výskumníkmi a širokou verejnosťou a pridanie európskeho rozmeru výskumu a vývoju na Slovensku.

^{1[1]} Pozn.: Silové rezorty ako sú Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Ministerstvo obrany Slovenskej republiky a taktiež Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky budú vzhľadom na skutočnosť, že predmetom vedeckého bádania a výsledky vedy a techniky v uvedených rezortoch môžu byť aj skutočnosti podliehajúce určitému stupňu utajenia, zverejňovať výstupy vedeckého bádania a výsledkov vedy a techniky iba okrajovo.

2. SÚČASNÝ STAV A VÝCHODISKÁ

2.1 Vzťah verejnosti k vede a technike

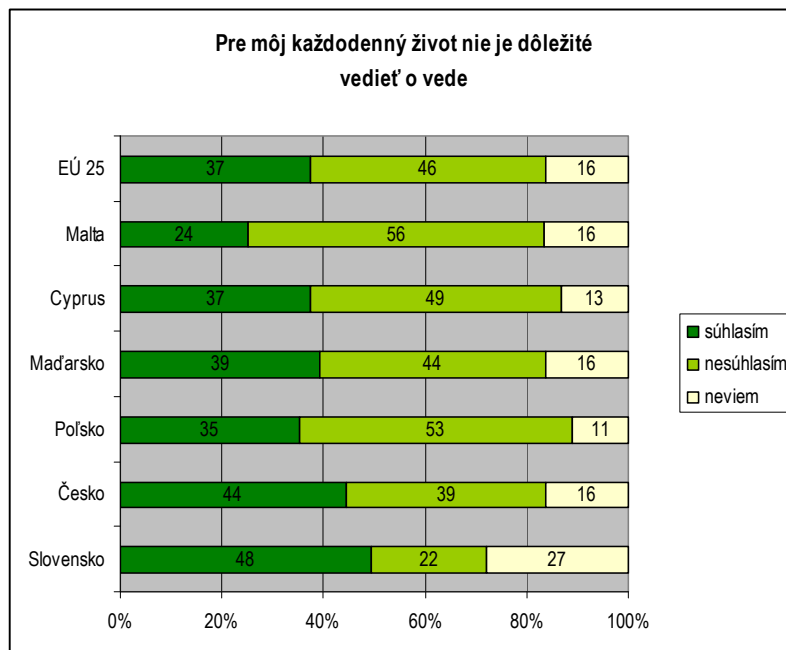
Nielen na Slovensku, ale aj v niektorých ďalších krajinách Európskej únie či Európy záujem verejnosti o vedu a techniku nie je ideálny. Situáciu v tejto oblasti dokumentuje špeciálny Eurobarometer Európskej komisie, ktorého výsledky boli zverejnené v júni 2005. Podľa Eurobarometra o problematiku nových technológií sa zaujíma resp. sa ňou pravidelne zaoberá 24% Slovákov, ktorí by privítali, aby masmédiá v širšom meradle ich pravidelne oboznamovali o novinkách v tejto oblasti. Podľa neho má o tému Nové technológie a inovácie veľký záujem 24% Slovákov (mierny 51% a žiaden 24%). V Českej republike je situácia podobná (veľký záujem 24%, mierny 56%, žiaden 20%). O niečo horšie je na tom Poľsko (veľký záujem 21%, mierny 48%, žiaden 30%). Z krajín V4 je na tom najlepšie Maďarsko (veľký záujem 34%, mierny 45%, žiaden 21%). Pre celkové porovnanie - v rámci priemeru EÚ 25 má veľký záujem o uvedenú oblasť 30% Európanov, stredný 48% a žiaden záujem 21%. Najväčší záujem prejavili respondenti na Cypre (54%) a na Malte (46%).

Zdroj: Eurobarometer 2005, Európska komisia

Nezáujem o vedecko-výskumné témy podľa uvedeného prieskumu vyvolalo v najväčšej miere neporozumenie (32%) a nezáujem o tému (31%). Ďalšie odpovede respondentov zneli – „nepotrebujem to“ (16%), „nikdy som o tom nerozmýšľal (12%)“. Bez príčiny sa nezaujíma 12% respondentov, 11% nemá čas a ďalší sa cítia buď príliš starí alebo nevedeli na položenú otázku odpovedať.

Podľa prieskumu Eurobarometer si 37% občanov Európskej únie (priemer EÚ 25) myslí, že veda nie je dôležitá pre ich každodenný život. V Slovenskej republike si to v porovnaní s ostatnými krajinami, najmä s krajinami V4, myslí až 48% opýtaných občanov. Alarmujúci je aj počet tých respondentov, ktorí nevedeli na uvedenú otázku odpovedať – na Slovensku je to až 27% opýtaných a iba 22% opýtaných si myslí, že vedieť o vede je pre ich každodenný život dôležité.

Zdroj: Eurobarometer 2005, Európska komisia

Aj z uvedeného prieskumu verejnej mienky vyplýva, že problém vnímania vedy, výskumu, nových technológií a inovácií je problémom celoeurópskym. Slovensko v spomínaných ukazovateľoch dosahuje priemerné až podpriemerné výsledky, čo jasne indikuje nevyhnutnosť venovať zvýšenú pozornosť otázke popularizácie výskumu, jeho výsledkov a významu vedy a techniky pre celú spoločnosť.

Výsledky prieskumu Eurobarometer sa uvádzajú na ilustráciu závažnosti tejto témy a dôležitosti venovať otázke popularizácie vedy a techniky v spoločnosti náležitú pozornosť, prípadne spracovať špecializovaný prieskum verejnej mienky.

2.2 Aktivity vlády a Ministerstva školstva Slovenskej republiky v oblasti popularizácie vedy a techniky

Vláda Slovenskej republiky schválila Konceptiu štátnej vednej a technickej politiky do roku 2005 uznesením č. 724 z 13. septembra 2000. Konceptia predstavovala hlavný programový dokument pre oblasť štátnej vednej a technickej politiky pre roky 2000 až 2005. V zmysle koncepcie ústredné orgány štátnej správy pravidelne sprístupňovali informácie o jej realizácii a aktivitách v oblasti vedy a techniky pre verejnosť. Propagáciu vedy a techniky v SR, organizácií a pracovísk výskumu a vývoja SR, ich vecného zamerania a dosiahnutých výsledkov v rôznych formách (elektronickej, tlačovej a pod.) okrem toho zabezpečuje aj Centrum vedecko-technických informácií Slovenskej republiky (CVTI SR), ako prevádzkovateľ internetového portálu Ministerstva školstva SR www.veda-technika.sk.

V záujme prezentácie vedy a techniky verejnosti a zviditeľnenia mimoriadnych výsledkov v tejto oblasti bola od roku 2001 raz ročne udeľovaná **Cena ministra školstva SR za vedu a techniku** najlepším vedecko-výskumným pracovníkom, vedecko-výskumným tímom, mladým vedeckým pracovníkom, ako aj organizáciám výskumu a vývoja.

V roku 2004 sa Slovenská republika už ako nová členská krajina Európskej únie pripojila po prvýkrát k **Európskemu týždňu vedy**, ktorý každoročne vyhlasuje Európska

komisia. V roku 2005 sa uskutočnil **Týždeň vedy na Slovensku** na národnej úrovni za účasti komisárov Európskej komisie. V rámci tohto podujatia sa okrem ústredných aktivít organizovaných Ministerstvom školstva SR uskutočnilo viac ako 260 a v roku 2006 viac ako 400 sprievodných podujatí v regiónoch Slovenska.

V roku 2005 vláda SR schválila Stratéziu konkurencieschopnosti Slovenska do roku 2010. V nadväznosti na stratégiu bol 13. júla 2005 schválený **Akčný plán pre vedu, výskum a inovácie**. Jednou z významných úloh akčného plánu bola aj príprava Programu popularizácie vedy v spoločnosti, ktorého cieľom je zvyšovanie povedomia verejnosti o úlohe vedy a techniky v spoločnosti a každodennom živote, podpora a zvýšenie záujmu mladých ľudí o vedu a techniku a vedeckú kariéru a kariéru výskumníka, ako aj podpora účasti verejnosti na dianí vo vede a technike a prenos ich poznatkov do spoločnosti prostredníctvom intenzívneho dialógu s verejnosťou. Akčný plán súčasne uložil ďalšiu úlohu - vybudovať **Centrálny informačný portál pre vedu, výskum a inovácie**. Centrálny informačný portál bude predstavovať celoštátny informačný systém pre vedu, techniku a inovácie na sledovanie aj údajov o riešených výskumno-vývojových projektoch, ktoré sú financované z verejných zdrojov a ich výsledkoch, o možnostiach mobility výskumných pracovníkov v rámci Slovenska a celej Európy. Tento systém bude domácej a zahraničnej, odbornej, ako aj širokej verejnosti poskytovať informácie o štátnych programoch, výskumno-vývojových aktivitách a výsledkoch výskumných projektov.

V marci 2006 bol uznesením vlády SR č. 216 schválený **Program Agentúry na podporu výskumu a vývoja** (ďalej len „agentúra“) **pre podporu ľudského potenciálu v oblasti výskumu a vývoja a popularizáciu vedy**. Hlavnými cieľmi programu APVV pre oblasť popularizácie vedy je priblížiť význam výskumu a vývoja širokej verejnosti, s osobitným dôrazom na zvýšenie záujmu mládeže o pôsobenie vo výskume, stimulovať vytvorenie strategických partnerstiev smerujúcich ku skvalitneniu vzdelávania v oblasti vedy a techniky a podpore vedeckej kultúry medzi organizáciami výskumu a vývoja a základnými a strednými školami v SR, posilniť účinnosť nástrojov masovej komunikácie (zvukových, tlačných aj elektronických) v oblasti popularizácie vedy a techniky a podporiť aktivizáciu talentovanej mládeže v rozhodovaní kariérne pôsobiť v oblasti výskumu a vývoja prostredníctvom regionálnych a národných súťaží a prehliadok.

Program APVV bol schválený na obdobie 5 rokov, so začiatkom v roku 2006 a ukončením v roku 2010. Celkový rozpočet alokovaný na realizáciu programu bude upresňovaný každý rok podľa možností štátneho rozpočtu. V rámci tohto programu bola v roku 2006 vyhlásená a vyhodnotená prvá výzva a na projekty v oblasti popularizácie vedy bolo pre túto výzvu vyčlenených cca 95 miliónov Sk určených na celú dobu riešenia projektov (doba riešenia v závislosti od tematickej priority, maximálne 4 roky), čo umožnilo podporiť a financovať 44 projektov.

Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR zabezpečilo systémové riešenie popularizácie výsledkov pri riešení projektov ním podporených už v zmluvách, kde riešitelia mali priamo uloženú povinnosť prezentovať výsledky úloh výskumu a vývoja na seminároch, konferenciách, odborných dňoch, dňoch pre verejnosť, panelových diskusiách a pod. Okrem toho sa prezentácia výsledkov výskumu a vývoja, najmä úloh riešených v rámci štátnych programov výskumu a vývoja vykonáva aj formou vydávania odborných publikácií, informačných letákov, príspevkov do odborných časopisov a pod. Prezentácia výsledkov výskumu a vývoja je zabezpečovaná aj elektronickými prostriedkami cez internetové a webové stránky.

V súčasnosti Ministerstvo školstva SR pripravuje **Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky do roku 2015**, ktorý stanoví rámcové ciele a zámery popularizácie vedy a techniky v spoločnosti.

3. BUDÚCNOSŤ A HLAVNÉ CIELE

Napriek tomu, že v ostanom období boli podniknuté prvé kroky na zlepšenie podmienok popularizácie vedy a techniky, mechanizmus smerujúci k tomu, aby na jednej strane spoločnosť požadovala od vedecko-výskumných inštitúcií a vedeckých osobností názory a námety a súčasne, aby vedeckí experti popri svojej vedeckej práci boli pripravení a ochotní svoje vedomosti premieňať na odporúčania, na Slovensku chýba. Preto je potrebné systémovo zlepšiť vnímanie vedy a techniky spoločnosťou ako jedného zo základných stavebných kameňov pre zvyšovanie životnej úrovne občanov a celkový rozvoj spoločnosti.

Strategickým cieľom v popularizácii vedy a techniky v spoločnosti preto bude prekonávať komunikačné bariéry medzi:

- pracovníkmi výskumu a vývoja, vedcami na jednej strane a predstaviteľmi rozhodovacej sféry na národnej a regionálnej úrovni na strane druhej,
- oboma uvedenými stranami a širokou verejnosťou,
- pracovníkmi výskumu a vývoja, vedcami na jednej strane a predstaviteľmi podnikateľskej sféry využívajúcimi výsledky hlavne aplikovaného výskumu.

Hlavné ciele stratégie popularizácie budú:

- zvýšenie povedomia verejnosti o úlohách vedy a techniky a realizácii ich výsledkov v praktickom živote,
- zvýšenie záujmu mladých ľudí o vedu a vedeckú kariéru a o pôsobenie vo výskume a vývoji,
- zlepšenie komunikačných zručností pracovníkov výskumu a vývoja a vedcov,
- zvýšenie prestíže a celospoločenského uznania vedeckého a výskumného povolania,
- podpora účasti verejnosti na dianí vo vede a technike prostredníctvom intenzívneho dialógu,
- uvedomenie si významu závislosti výšky vyčlenených prostriedkov zo štátneho rozpočtu na vedu a techniku a tiež pracoviskám výskumu a vývoja na názore verejnosti,
- zapojenie verejnosti do popularizácie riešenia úloh výskumu a vývoja, napr. pri spracovaní obsahu dotazníkov o vede a technike a pod.,
- prezentácia vedy a techniky ako celoeurópsky a celosvetovo prepojeného systému, ktorého súčasťou je aj Slovensko.

3.1 Podporné nástroje na zabezpečenie popularizácie vedy a techniky v spoločnosti

3.1.1 Programy Agentúry na podporu výskumu a vývoja

Vláda SR v roku 2006 schválila **program agentúry** pre podporu ľudského potenciálu v oblasti výskumu a vývoja a popularizáciu vedy na obdobie 5 rokov, teda do roku 2010. **Cieľom uvedeného programu agentúry je poskytovať prostriedky organizáciám výskumu a vývoja, aby mohli propagovať výsledky ich vlastného výskumu a vývoja a popularizovať vedu a techniku v oblasti ich vecného zamerania.** Vychádzajúc z tejto

skutočnosti, agentúra bude pokračovať v podpore popularizačných projektov predložených slovenskými právnickými, resp. fyzickými osobami so sídlom v SR v závislosti od finančných možností agentúry.

Hlavným cieľom programu agentúry je tiež prostredníctvom samotných organizácií výskumu a vývoja vytvárať základy systémovej starostlivosti o zlepšovanie vzťahu mládeže k vede a zvyšovanie atraktívnosti výskumnej kariéry, ako aj zlepšovanie spoločenského povedomia v súvislosti s vynakladaním finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu do vedy a výskumu na Slovensku.

V súlade so schváleným programom budú podporované projekty programu agentúry zamerané na:

- akcie organizované pre cieľové skupiny verejnosti vo všeobecnosti s dôrazom na žiakov a študentov základných a stredných škôl približujúce význam výskumu a vývoja pre spoločnosť,
- vybudovanie dlhodobého partnerstva medzi jednotlivými typmi inštitúcií, tak aby sa zabezpečil vzájomný prenos poznatkov a skúseností so vzdelávaním k vede,
- sprístupnenie vedy a jej výsledkov širokej verejnosti.

3.1.2 Národné centrum pre popularizáciu vedy, techniky a spoločnosti

Podporným nástrojom v oblasti popularizácie vedy a techniky bude vytvorenie inštitucionálnej bázy na zabezpečenie popularizácie vedy a techniky prostredníctvom vybudovania **Národného centra pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti (ďalej len „národné centrum“)**. Úlohou národného centra bude popularizovať vedu a techniku na ceslovenskej úrovni a smerom voči zahraničiu.

Národné centrum bude zriadené Ministerstvom školstva SR v rámci CVTI SR (priamo riadená organizácia Ministerstva školstva SR), nakoľko CVTI SR bude aj prevádzkovateľom Centrálného informačného portálu pre vedu, techniku a inovácie. Národné centrum bude predstavovať administratívno-organizačné zázemie pre celú akademickú obec (vysoké školy, štátne organizácie výskumu a vývoja vrátane Slovenskej akadémie vied, výskumné pracoviská podnikateľského sektora, neziskové organizácie výskumu a vývoja) na prezentáciu výsledkov výskumu a vývoja, problémov organizácií výskumu a vývoja s udržiavaním a získavaním ľudských zdrojov pre výskum a vývoj, s modernizáciou a budovaním ich infraštruktúry; pre mladých ľudí, ktorí majú záujem pracovať vo výskume a vývoji, predstaviteľov médií, podnikateľov, odbornú i širokú verejnosť .

Ako prvotný základ pre vytvorenie národného centra, bude v organizačnej štruktúre CVTI SR zriadený samostatný útvar (v roku 2007 - 3 pracovníci, náklady 5 mil. Sk z rozpočtovej kapitoly Ministerstva školstva SR: z toho 1 mil. Sk na mzdy a 4 mil. Sk na aktivity v oblasti popularizácie), ktorý bude zabezpečovať činnosti spojené s popularizáciou vedy a techniky v spoločnosti. Personálne zabezpečenie samostatného útvaru v rámci organizačnej štruktúry CVTI SR - Národného centra pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti sa bude realizovať v rámci existujúcich pracovných miest CVTI a záväzných limitov štátneho rozpočtu kapitoly Ministerstva školstva SR na rok 2007 a nasledujúce roky. **Národné centrum bude postupne dobudované z prostriedkov štrukturálnych fondov EÚ** (národné centrum vypracuje projekt/projekty, ktorým požiada o podporu z ESF na zabezpečenie aktivít popularizácie; tiež vypracuje projekt/projekty, ktorým požiada o podporu

z ERDF na technické vybudovanie pracoviska). Národné centrum bude zriadené v roku 2008, nakoľko jeho existencia závisí od zdrojov štrukturálnych fondov ERDF a ESF a prvé výzvy na získanie podpory z týchto fondov budú vypísané začiatkom jesene 2007. **Národné centrum bude zabezpečovať vytvorenie a prevádzkovanie priestoru pre obojstrannú komunikáciu medzi verejnosťou a komunitou výskumu a vývoja.** Bude fungovať na princípe virtuálneho sieťovania organizácií výskumu a vývoja (SAV, vysokých škôl, podnikateľskej praxe v Slovenskej republike a aj v jej jednotlivých regiónoch), ktoré sa už zaoberajú alebo ešte len majú zámer zaoberať sa popularizáciou vedy a techniky v spoločnosti.

Tab. Predpokladaný nárast stavu zamestnancov Národného centra pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti a odhad nákladov na zabezpečenie jeho činnosti v rokoch 2007 – 2013

Rok		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
počet pracovníkov		3	6	10	12	14	15	15	
Náklady z (v tis. Sk)	ŠR	mzdové	1 000	2 000	3 000	4 000	4 500	5 000	5 500
		činnosť	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
	ESF		0	5 000	5 000	6 000	5 000	5 000	6 000
	ERDF		0	7 000	8 000	8 000	10 000	11 000	11 000

Skratky: ŠR – štátny rozpočet, ESF – Európsky sociálny fond, ERDF – Európsky fond regionálneho rozvoja

Za účelom koordinovať proces popularizácie vedy a techniky v spoločnosti s ostatnými ministerstvami, ústrednými orgánmi štátnej správy SR, Slovenskou akadémiou vied, vysokými školami, Úradmi samosprávnych krajov si Ministerstvo školstva SR, ako ústredný orgán štátnej správy zodpovedajúci za tvorbu a implementáciu štátnej vednej a technickej politiky na celoslovenskej úrovni, vytvorí ako svoj poradný orgán **Riadiacu komisiu pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti (ďalej len „riadiaca komisia“)**. Riadiaca komisia bude poradným orgánom podpredsedu vlády SR a ministra školstva. Hlavnou činnosťou tohto poradného orgánu bude odbornými radami radieť a pomáhať podpredsedovi vlády SR a ministrom školstva koordinovať proces popularizácie vedy a techniky v spoločnosti s ústrednými orgánmi štátnej správy, úradmi samosprávnych krajov a akademickou obcou všetkých sektorov výskumu a vývoja, aby veda a technika získali potrebné porozumenie spoločnosti, ktoré je rozhodujúce pre podporu vedy a techniky zo štátneho rozpočtu. Členov riadiacej komisie na základe návrhu inštitúcií uvedených v Prílohe 2 k materiálu a vymenuje ich podpredsa vlády SR a minister školstva.

Riadiaca komisia bude pozostávať zo zástupcov vybraných ústredných orgánov štátnej správy; Úradov samosprávnych krajov; zástupcov sektorov výskumu a vývoja (sektora vysokých škôl, štátneho sektora vrátane Slovenskej akadémie vied, podnikateľského a neziskového) a zástupcov výrobnjej podnikateľskej praxe – Príloha 2. Riadiaca komisia bude odborne garantovať vytvorenie národného centra. Úlohou riadiacej komisie bude následne každoročne navrhovať **konceptiu a program činnosti národného centra (súčasťou koncepcie činnosti národného centra bude aj každoročné zadefinovanie finančného krytia jeho popularizačných aktivít) a monitorovanie jeho činnosti.**

Národné centrum bude mať svoje vlastné logo, ktoré bude reprezentovať iniciatívy národného centra. Logo bude navrhnuté a vypracované na základe požiadavky riadiacej

komisie a bude poskytované subjektom, ktoré budú popularizovať výsledky výskumu a vývoja smerom k verejnosti na základe žiadosti a následnej registrácie. Popularizujúce subjekty v rámci aktivít národného centra môžu v zmysle platných zákonov súčasne používať aj svoje vlastné logo.

Národné centrum bude svoju činnosť orientovať na popularizáciu celkových (celoslovenských) výsledkov výskumu a vývoja vykonávaného organizáciami výskumu a vývoja v SR a podporovaného z hlavne prostriedkov verejných zdrojov (štátneho rozpočtu a štrukturálnych fondov) na základe súhlasu samotných organizácií výskumu a vývoja. **V tomto prípade bude národné centrum sumárne spracovávať výsledky výskumu a vývoja, ďalšie problémy z oblasti vedy a techniky** do podoby zrozumiteľnej všetkým vzdelanostným vrstvám verejnosti a prezentovať ich dostupnými komunikačnými kanálmi verejnosti. Národné centrum bude virtuálne sieťovať organizácie výskumu a vývoja - spolupracovať na základe dohody s útvarmi/pracovníkmi organizácií výskumu a vývoja a výrobnjej praxe (v dohode bude odsúhlasené povolenie spracovávať výsledky výskumu a vývoja, ktoré podliehajú ochrane na základe autorského práva), ktorí sa zaoberajú popularizáciou vedy a techniky v oblasti ich zamerania, aby prezentovali v prístupnej forme aktuálne a naliehavé problémy vedy a techniky celej verejnosti. Národné centrum bude na svojej webstránke poskytovať odkazy na všetky webstránky ostatných útvarov v organizáciách výskumu a vývoja, ktoré sa zaoberajú popularizáciou vedy a techniky v spoločnosti.

Dôležitými v činnosti národného centra budú jeho komunikačné kanály smerom k verejnosti. Podrobná schéma fungovania popularizácie vedy a techniky v spoločnosti prostredníctvom národného centra je uvedená v Prílohe 1 k materiálu.

3.2 Komunikačné kanály národného centra

3.2.1. Priame komunikačné kanály národného centra

Priamy kontakt s odbornou a širokou verejnosťou bude národné centrum zabezpečovať formou konferencií, prednášok, seminárov, verejných diskusií, vedeckých kaviarní, stálych expozícií zameraných na vedné disciplíny technického, prírodovedného, ale aj spoločenskovedného a humanitného charakteru, ktoré umožnia verejnosti priamo reagovať na prezentácie výsledkov výskumu a vývoja. Priamou formou kontaktu zostane aj Týždeň vedy a techniky na Slovensku, ktorý bude Ministerstvo školstva SR spolu s národným centrom organizovať pravidelne raz ročne. Národné centrum bude zastrešovať v rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku všetky sprievodné akcie Týždňa vedy a techniky usporadúvané organizáciami výskumu a vývoja na Slovensku. Súčasťou Týždňa vedy a techniky na Slovensku zostane aj udeľovanie Ceny podpredsedu vlády SR a ministra školstva za vedu a techniku, ktorá sa bude udeľovať v kategóriách:

- Osobnosť vedy a techniky
- Osobnosť vedy a techniky do 35 rokov
- Vedecko-technický tím roka
- Celoživotné zásluhy v oblasti vedy a techniky

Národné centrum v súvislosti s Cenou podpredsedu vlády SR a ministra školstva bude pod záštitou Ministerstva školstva SR iniciovať rokovania so Slovenskou akadémiou vied, Klubom vedecko-technických žurnalistov Slovenského syndikátu novinárov, Zväzom

slovenských vedecko-technických spoločností, Zväzom priemyslu Slovenska a Zväzom priemyselných výskumných a vývojových organizácií, ktorí odovzdávajú rôzne druhy ocenení v oblasti vedy a techniky **s cieľom vytvoriť „národnú cenu“ za vedu a techniku v Slovenskej republike**, pri zachovaní autonómie v udeľovaní cien vyplývajúcich z odlišností, histórie, tradícií a súčasných potrieb uvedených subjektov.

Po zriadení a vybudovaní národného centra bude Ministerstvo školstva SR a jeho partneri realizovať a podporovať aktivity priameho kontaktu práve na jeho pôde. Na účely stratégie popularizácie sa za aktivity priameho kontaktu považujú:

- konferencie
- semináre
- prednášky
- verejné diskusie
- vedecké kaviarne
- stále expozície
- výstavy
- Týždeň vedy a techniky na Slovensku
- dni otvorených dverí pracovísk výskumu a vývoja
- popularizácia riešení vedeckých úloh v rámci výstav či prezentácií pre verejnosť.

3.2.2 Spolupráca národného centra s médiami

a) Budovanie vzťahu národného centra s médiami

Nepriamou formou komunikácie národného centra s verejnosťou budú elektronické (televízia, rozhlas, internet) a tlačové médiá. Najsilnejším médiom je televízia, ktorú verejnosť vníma ako jeden z najdôveryhodnejších zdrojov informácií dosahujúce rýchlo pokrytie. Zároveň sociologické výskumy potvrdzujú veľký sociálny význam a vplyv televízie na súčasnú generáciu. V súčasnosti však na Slovensku neexistuje veľký záujem elektronických médií o informácie z oblasti vedy a techniky. Národné centrum bude preto v spolupráci s predstaviteľmi komunity výskumu a vývoja uskutočňovať pravidelné stretnutia s novinármi z dôvodu prezentácie aktuálnych výsledkov výskumu a vývoja na Slovensku. Elektronické médiá sú jedným z najdôležitejších nástrojov na priblíženie vedy a techniky verejnosti. Preto národné centrum bude v prvom rade iniciovať rokovania s verejnoprávnu Slovenskou televíziou a Slovenským rozhlasom s cieľom vytvorenia špecifických relácií zameraných na rôzne cieľové skupiny. Súčasne budú takéto rokovania iniciované so súkromnými médiami. Vzhľadom na to, že spomínané médiá majú najväčší dosah na širokú verejnosť (ich zainteresovanie do popularizácie vedy a techniky je však finančne náročné), bude budovanie vzťahu s týmto typom médií kľúčovou úlohou pri popularizácii vedy a techniky v spoločnosti.

b) Národné centrum a internet

Hlavným informačným kanálom súčasnosti je internet, ktorý má čoraz väčší dosah najmä na mladú a strednú generáciu. Ministerstvo školstva SR v roku 2007 uvedie do prevádzky Centrálny informačný portál pre vedu, techniku a inovácie www.vyskum-online.sk, ktorý bude poskytovať širokú škálu informácií o vede, technike a inováciách a bude kľúčovým informačným zdrojom v oblasti vedy, techniky a inovácií na Slovensku. Prevádzkovateľom centrálného informačného portálu bude CVTI SR.

Národné centrum, ktoré bude organizačnou súčasťou CVTI SR (CVTI SR bude prevádzkovať aj centrálny informačný portál) bude vydávať elektronické periodikum

najmä za účelom propagácie popularizačných podujatí organizovaných národným centrom. Centrálny informačný portál^{2[2]} bude realizovaný ako webový portál, ktorý umožní jednoduchý prístup prostredníctvom internetového prehliadača. Bude zabezpečovať získavanie, spracúvanie a poskytovanie informácií špecifických pre výskum a vývoj.

3.2.3 Tlačené informačné materiály a národné centrum

Tlačené informačné materiály majú na rozdiel od elektronických a tlačových médií menší dosah čo do počtu recipientov, ale ich význam spočíva v trvalejšom charaktere sprostredkovaných informácií. Navyše tlačené informačné materiály, ako napr. publikácie, letáky a plagáty, umožňujú zameranie sa na konkrétnu cieľovú skupinu verejnosti a prispôsobenie hĺbky a kvality poskytovaných informácií, ako aj možnosť výberu vhodných výrazových prostriedkov pre danú cieľovú skupinu. **Národné centrum bude poskytovať tlačené informačné materiály na prezentáciu výsledkov vedy a techniky, napr. formou zverejnenia výročných správ o stave vedy a techniky na Slovensku.** Za účelom možného využitia tohto komunikačného kanálu, národné centrum na základe prieskumu verejnej mienky určí cieľové skupiny, vyčlení finančné prostriedky a zostaví edičný plán vydávania informačných materiálov.

3.2.4 Národné centrum a sieť hovorcov

Súčasťou budovania národného centra bude aj vytvorenie kontaktných bodov tzv. hovorcov - pracovníkov vysokých škôl, inštitúcií štátneho sektora výskumu a vývoja vrátane Slovenskej akadémie vied, podnikateľského sektora a neziskového sektora výskumu a vývoja, zástupcov ministerstiev a ďalších ústredných orgánov štátnej správy SR, ktorí vo svojej pôsobnosti budú zabezpečovať popularizáciu určitých oblastí vedy a techniky vo vzťahu k verejnosti. Úlohou siete hovorcov bude zrozumiteľným spôsobom poskytovať informácie o aktuálnom dianí vo vede a technike v rámci konkrétnej inštitúcie napr. prostredníctvom tlačových správ a internetu. Funkciu hovorcov budú zabezpečovať existujúci pracovníci univerzít, výskumno-vývojových organizácií. Finančná odmena za vykonávanie tejto činnosti ale aj vzdelávanie týchto pracovníkov bude riešené prostredníctvom projektu CVTI SR, resp. národného centra zo štrukturálnych fondov EÚ.

3.2.5 Zásady komunikácie národného centra

Včasnosť	prinášanie aktuálnych informácií včas a flexibilne
Pravdivosť	poskytovanie pravdivých informácií založených na overovaní faktov a údajov, a to zo všetkých dostupných uhlov pohľadu
Jednoznačnosť	poskytovanie jednoznačných, jasných a neskresľujúcich informácií a údajov
Zrozumiteľnosť	poskytovanie informácií formou primeranou pre jednotlivé cieľové skupiny používaním jasne formulovanej, zrozumiteľnej a dostatočne

^{2[2]} Pozn.: Ministerstvo školstva SR vyhlásilo na návrh a realizáciu centrálného informačného portálu a informačného systému verejnú súťaž č. 10628-MSS

rozsiahlej argumentácie a tiež používaním adekvátnych a jednoznačných výrazových prostriedkov

Úplnosť	poskytovanie komplexných informácií a zabraňovanie vytŕhaniu údajov z kontextu
Pútavosť	poskytovanie informácií atraktívnou formou vo vzťahu k jednotlivým cieľovým skupinám
Predvídateľnosť	vybudovanie systému komunikácie s verejnosťou spôsobom, ktorý umožní v primeranom rozsahu predvídať ďalšie kroky v oblasti vedy a techniky
Pravidelnosť	poskytovanie informácií v pravidelných intervaloch s cieľom zachovávať kontinuitu v informovanosti jednotlivých cieľových skupín verejnosti
Spätnoväzbovosť	sledovanie a hodnotenie odozvy v komunikačnom procese.

3.3 Cieľové skupiny verejnosti

Podľa potrieb, záujmov a postavenia jednotlivých skupín spoločnosti môžeme v oblasti popularizácie vedy a techniky identifikovať nasledujúce cieľové skupiny:

- predstavitelia rozhodovacej sféry na národnej a regionálnej úrovni
- pracovníci výskumu a vývoja
- odborná verejnosť
- podnikateľský sektor
- študenti vysokých škôl
- študenti stredných škôl
- žiaci základných škôl
- verejnosť

3.5 Spätná väzba a hodnotenie výsledkov

Jedným z východiskových zdrojov pre spätnú väzbu a súčasne správne nastavenie nástrojov komunikácie národného centra s verejnosťou bude **výskum verejnej mienky** na národnej a európskej úrovni (Eurobarometer).

Hodnotenie výsledkov popularizácie vedy a techniky v spoločnosti národným centrom sa bude uskutočňovať na základe pravidelných **monitorovacích správ** predkladaných riadiacej komisii. Monitorovacie správy budú hodnotiť úspešnosť plnenia cieľov popularizácie vedy a techniky v spoločnosti stanovené v koncepcii činnosti národného centra pre príslušný rok a správnosť nastavenia komunikačných kanálov používaných národným centrom. Na základe záverov monitorovacej správy a v súlade s dostupnými finančnými zdrojmi bude národné centrum korigovať použité komunikačné kanály.

Stratégia popularizácie vedy a techniky v spoločnosti sa bude realizovať nasledujúcimi opatreniami:

1. Zriadenie organizačného útvaru pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti v CVTI SR, ako základu pre vybudovanie národného centra

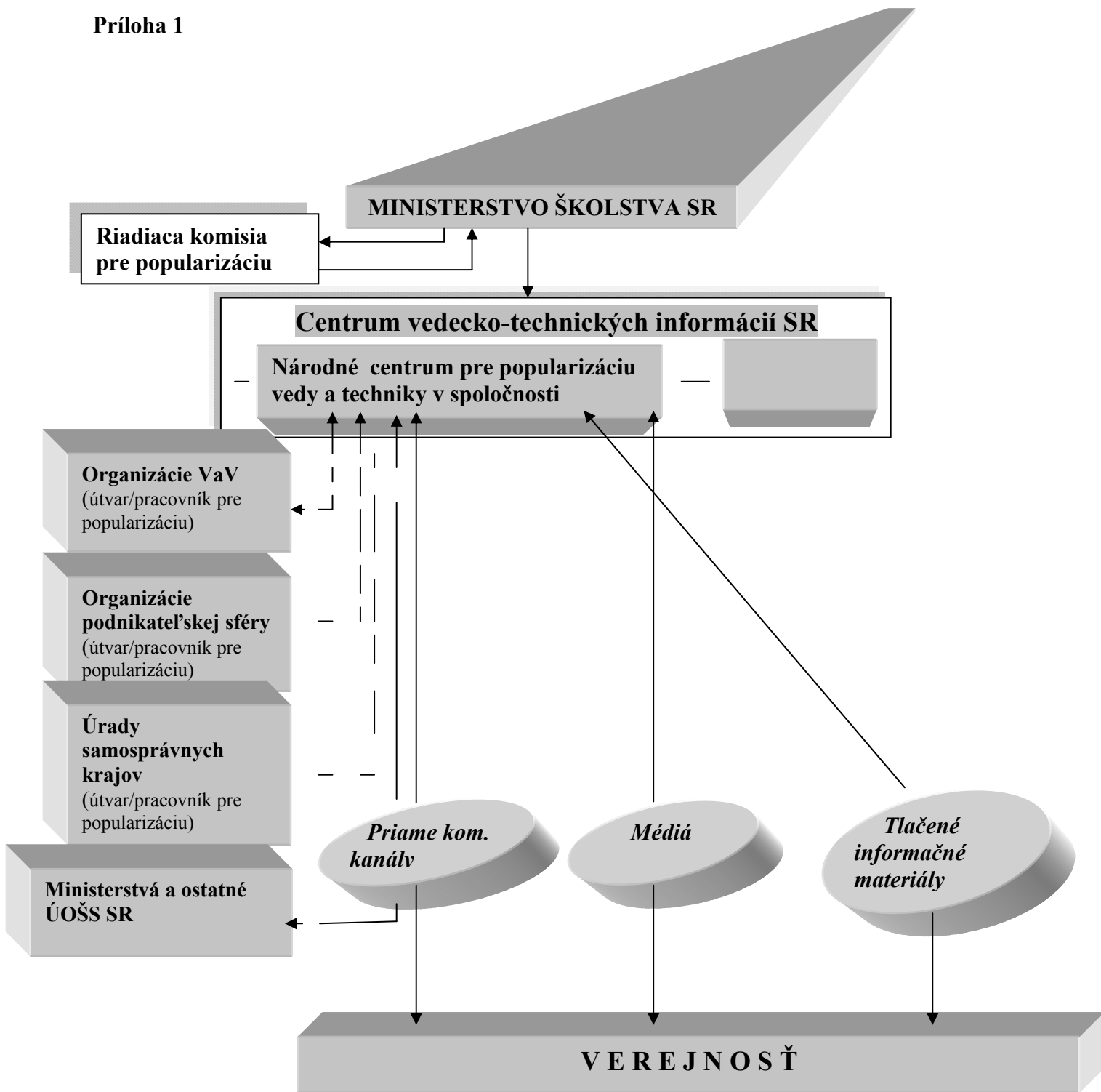
Z: Ministerstvo školstva SR v spolupráci s CVTI SR
T: jún 2007

2. Konštituovanie riadiacej komisie, ako poradného orgánu podpredsedu vlády SR a ministra školstva pre koordináciu činnosti národného centra
Z: Ministerstvo školstva SR
T: jún 2007
3. Vypracovanie projektu na vybudovanie, personálne a finančné zabezpečenie činnosti národného centra
Z: Ministerstvo školstva SR v spolupráci s riadiacou komisiou
T: október 2007
4. Vypracovanie koncepcie činnosti národného centra, vrátane programu jeho činnosti a konkrétnych projektov na realizáciu popularizácie vedy a techniky v roku 2008
Z: Ministerstvo školstva SR v spolupráci s riadiacou komisiou a CVTI SR
T: november 2007 a každoročne na nasledujúci rok
5. Zriadiť národné centrum v CVTI SR
Z: Ministerstvo školstva SR v spolupráci riadiacou komisiou
T: jún 2008
6. Dobudovať národné centrum v rámci CVTI SR aj z prostriedkov štrukturálnych fondov
Z: CVTI SR a Ministerstvo školstva SR
T: december 2009
7. Vypracovanie monitorovacej správy o činnosti národného centra za rok 2008
Z: Ministerstvo školstva SR a CVTI SR
T: marec 2009 a každoročne

4. ZÁVER

Presadzovanie dobrých myšlienok a nápadov, vzdávanie úcty múdrosti, vede a technike, vedeckým objavom a v konečnom dôsledku získaniu záujmu mladých ľudí o vedu a vedeckú kariéru je dobrým základom pre budovanie vedomostnej spoločnosti na Slovensku. Prekonanie bariéry medzi vedou, technikou a spoločnosťou a porozumenie vedeckým a výskumným informáciám, ako aj komunikačným potrebám verejnosti je horizontálnou témou v oblasti vedy a techniky, a preto je dlhodobým strategickým cieľom Ministerstva školstva SR ako koordinátora štátnej vednej a technickej politiky a gestora popularizácie vedy a techniky v spoločnosti.

Príloha 1

Príloha 2

Riadiaca komisia pre popularizáciu vedy a techniky v spoločnosti – poradný orgán
podpredsedu vlády SR a ministra školstva

Zástupcovia:

relevantných ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy

Slovenskej akadémie vied

Slovenskej rektorskej konferencie

Rady vysokých škôl SR

Združenia priemyslu Slovenska

Zväzu priemyselých výskumných a vývojových organizácií

Zväzu slovenských vedecko-technických spoločností

Slovenského syndikátu novinárov

Združenia vydavateľov Slovenska

Slovenskej televízie

Slovenského rozhlasu

Viac informácií nájdete na stránke:

[http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4DAB9E3E97434015C12572750038C05A/\\$FILE/Zdroj.html](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/4DAB9E3E97434015C12572750038C05A/$FILE/Zdroj.html)